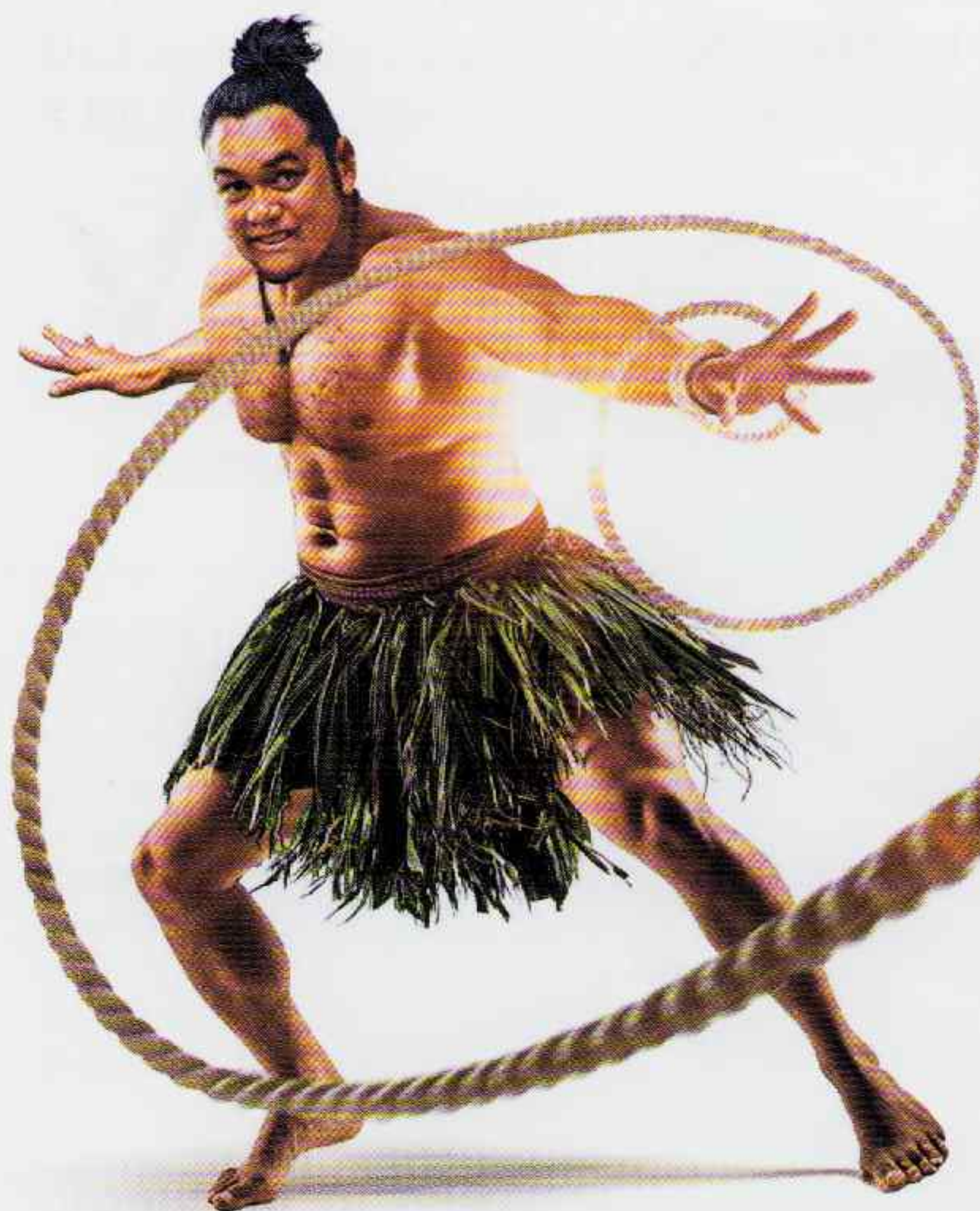

ENCICLOPEDIA **CUNOAȘTERII** **MITURI ȘI LEGENDE**

CUPRINS

EUROPA

GRECIA ȘI ROMA ANTICĂ	8
Creația greacă și universul timpuriu	10
Război împotriva titanilor	12
Crearea oamenilor	14
Hades și Persefona	16
Lumea subpământeană	18
Atena	20
Perseu, ucigașul Meduzei	22
Apollo și Artemis	24
Iason și argonauții	26
Tezeu și Minotaurul	28
Greșelile muritorilor	30
Muncile lui Heracle	32
Afrodita	34
Războiul Troian	36
Întoarcerea lui Odiseu	38
Începuturile Romei	40
Zei căminului	42
Psyche și Cupidon	44
EUROPA DE NORD	46
Povești nordice despre creație	48
Arborele Lumii	50
Odin, tatăl tuturor	52
Thor și Loki	54
Amurgul zeilor	56
Kalevala	58
Beowulf	60
Sigurd, ucigașul de dragoni	62
EUROPA DE VEST	64
Insula Destinului	66
Tuatha Dé Danann	68
Ogarul lui Chulainn	70
Fionn mac Cumhaill	72
Mabinogi	74
Legenda regelui Arthur	76
EUROPA DE EST	78
Zei slavi timpurii	80
Baba Iaga	82
Koșcei Nemuritorul	84
Pasărea de foc	86

AFRICA

EGIPTUL ANTIC	90
Povestea egipteană a creației	92
Călătoria Soarelui	94
Osiris și lumea subpământeană	96
Sala celor două adevăruri	98

LA SUD DE SAHARA	100
Povești sacre yoruba	102
Mawu-Lisa	104
Poveștile lui Ananse	106
Zei negri și roșii	108
Aventurile lui Mwindo	110
Poveștile tribului San	112

ASIA

ASIA DE VEST	116
Marduk și Tiamat	118
Inanna, Regina Cerului	120
Epopoea lui Ghilgameș	122
Baal și Anat	124
Lupta dintre bine și rău	126

ASIA DE SUD	128
Trimurti	130
Cele zece avataruri ale lui Vishnu	132
Marea Zeiță	134
<i>Mahabharata</i>	136
<i>Ramayana</i>	138

ASIA DE EST	140
Pangu și Nüwa	142
Yi, arcașul celest	144
Aventurile Regelui Maimuță	146
Curtea Împăratului de Jad	148
Izanami și Izanagi	150
Cei Trei Copii Nobili	152
Descendenții kami	154
Kintaro, băiatul de aur	156
Crearea și întemeierea Coreei	158

Ce este un mit?

În această carte există diferite tipuri de povestiri: mituri, legende și povești sacre. Un mit istorisește adesea despre o ființă puternică, precum un zeu sau o creatură supranaturală. Majoritatea poveștilor despre creație sunt mituri, fiindcă descriu faptele unui zeu sau ale mai multor zei. O legendă poate fi o poveste bazată pe o persoană sau un eveniment real, căreia i s-au adăugat elemente magice în timp. Alte povești sunt sacre, fiindcă fac parte dintr-o religie practică și azi, fiind foarte apreciate.

AMERICA

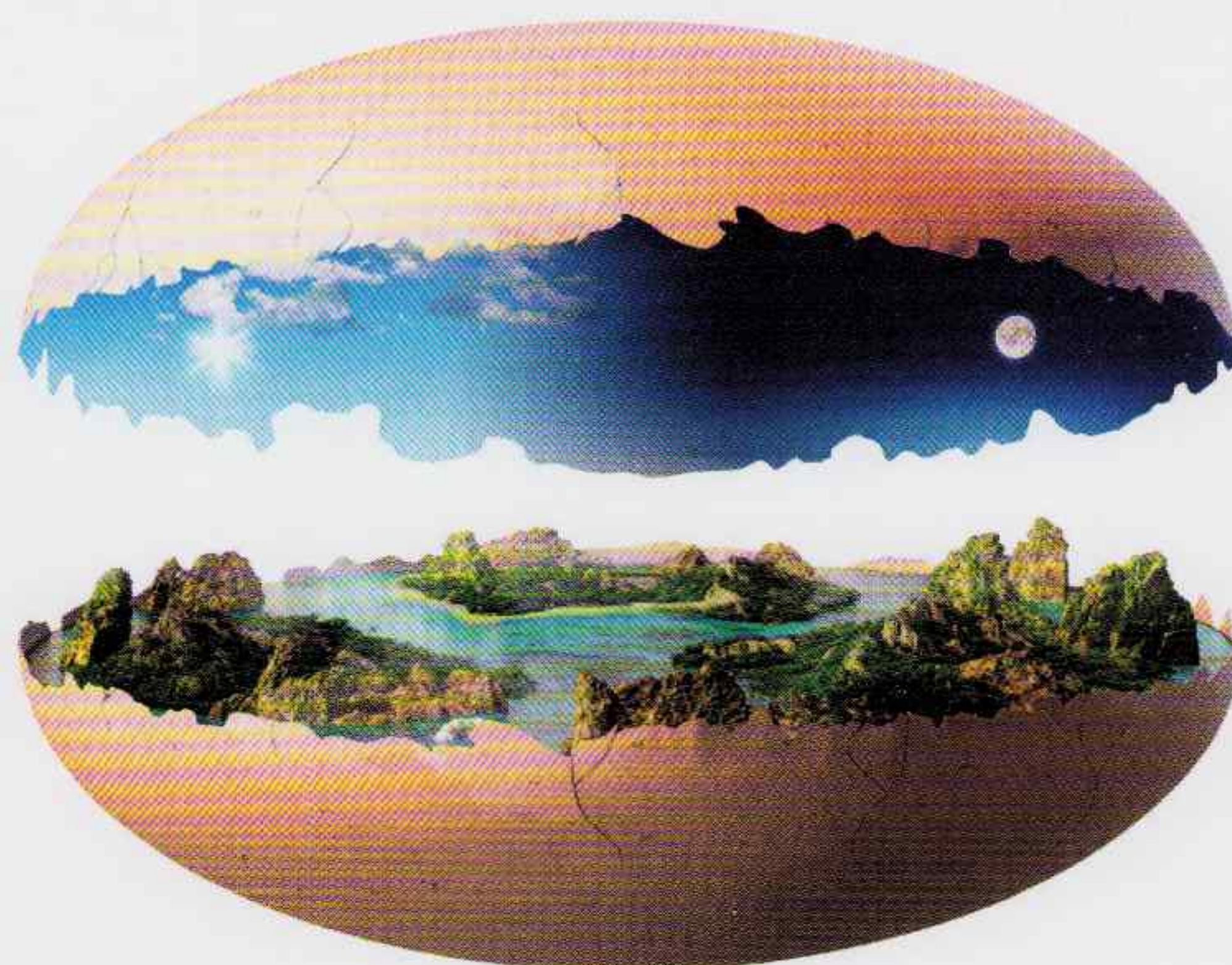
AMERICA DE NORD	162
Insula Țestoasei	164
Bunica Păianjen	166
Povești despre Corb	168
Sedna, mama adâncurilor	170

MESOAMERICA	172
Gemenii eroi	174
Legenda celor Cinci Sori	176
Zei azteci ai naturii	178

AMERICA DE SUD ȘI CARAIBE	180
Viracocha Creatorul	182
Zei incași ai Pământului și cerului	184
Poveștile tribului Taíno	186

OCEANIA

AUSTRALIA ȘI PACIFIC	190
Șarpele Curcubeu	192
Povești din Timpul Visării	194
Ta'aroa creează lumea	196
Mauī cel cu o mie de șotii	198
Mituri din Pacific	200

Glosar	202
Indice	204
Mulțumiri	208

GRECIA ȘI ROMA ANTICĂ

Grecii nu erau un singur popor sau imperiu, ci o colecție de orașe-state, iar zeii lor proveneau din tradiții diferite. Dar grecii de pretutindeni au ajuns să veneraze un panteon vast de divinități care se certau, se îndrăgosteau și se războiau între ele. Când romanii i-au depășit pe greci ca putere dominantă în regiunea mediteraneeană, au combinat aceste zeități cu ale lor, pentru a crea noi versiuni corespunzătoare viziunii lor despre imperiu.

SURSELE MITURILOR

Printre primele relatări grecești ale miturilor au fost poemele, interpretate inițial de povestitori și mai târziu scrise. Când grecii au dezvoltat arta teatrului în secolul V î.Hr., mitologia a devenit un subiect popular pentru dramaturgie. Romanii au creat numeroase culegeri de povești, precum și un mit al originii poporului roman.

Poeți greci

Cele două mari epopei ale mitologiei grecești, *Iliada* și *Odiseea*, sunt atribuite poetului Homer, care a trăit în secolul VIII î.Hr. Se relatează despre ultimele zile ale Războiului Troian și despre călătoria plină de peripeții a eroului Odiseu (vezi pp. 36-39).

HOMER

TEATRUL GRECESC RECONSTRUIT DE ROMANI ÎN KOS, GRECIA

Teatrul grecesc

Grecii au creat multe piese de teatru, majoritatea tragedii, bazate pe povestiri mitologice. Unele dintre piesele celor mai mari tragedieni greci, Euripide, Sofocle și Eschil, au supraviețuit până azi și sunt încă jucate în teatrele moderne.

NARCIS

Poeți romani

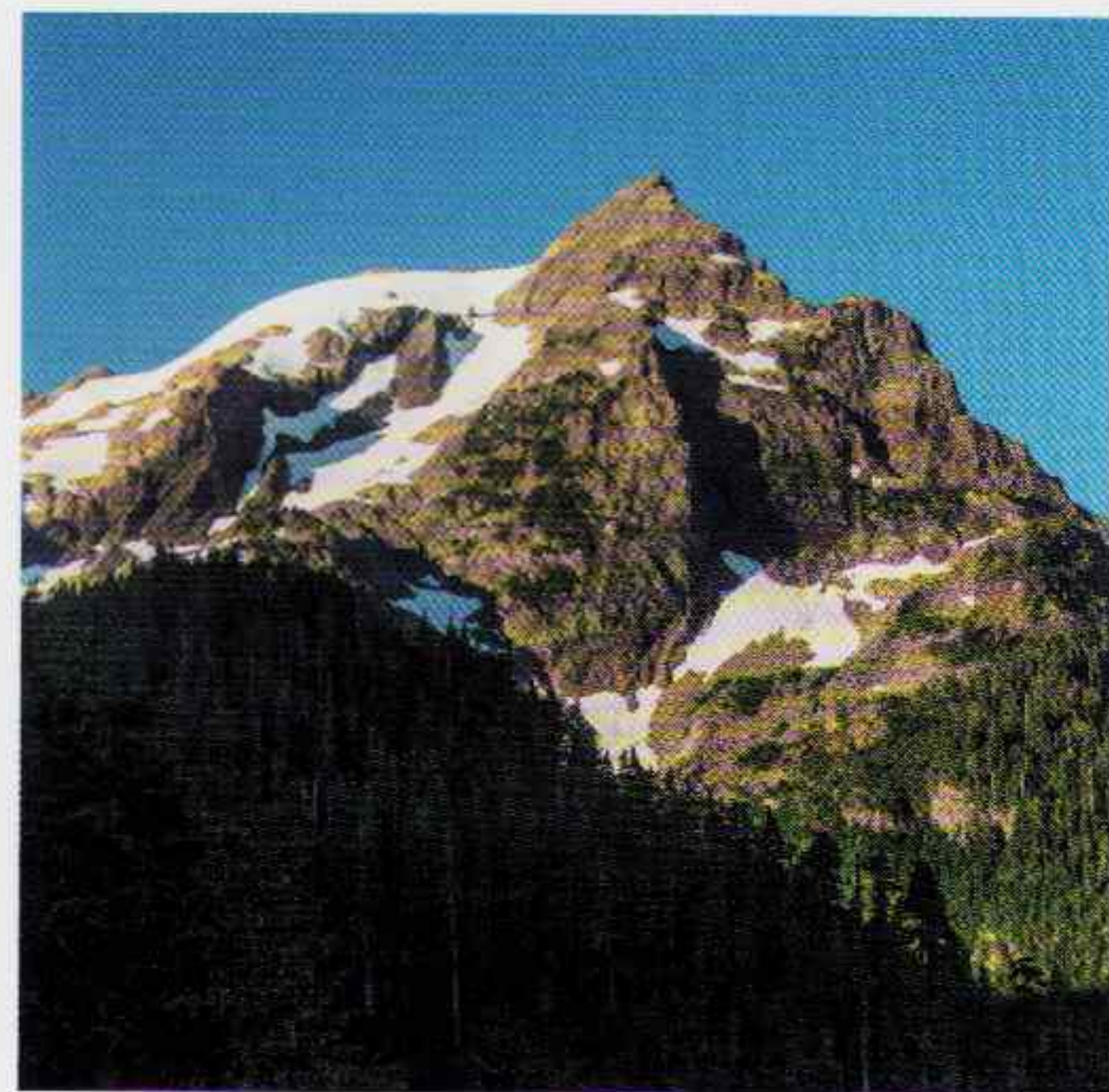
Unele mituri grecești ne sunt cunoscute astăzi din relatări romane. Poetul Ovidiu a scris multe povești de iubire, cum ar fi cea a lui Narcis, care s-a îndrăgostit de propria-i reflexie. Poetul roman Virgiliu a scris, de asemenea, o poveste epică despre originile Romei (vezi pp. 40-41).

LĂCAȘUL ZEILOR

Principalele divinități din mitologia greacă erau cunoscute sub numele de olimpieni, deoarece locuiau în vârful unui munte măreț, Muntele Olimp. Ei erau cea mai puternică generație de zei greci, care i-au alungat pe titani în Tartar (vezi pp. 12-13). De pe Olimp, ei stăpâneau universul, veghind asupra lumii oamenilor.

Muntele Olimp

Grecii au considerat mereu Muntele Olimp ca fiind lăcașul zeilor. Dar abia în jurul anului 600 d.Hr. un munte din Grecia Centrală a primit acest nume.

Demn de zei

Muntele Olimp este cel mai înalt munte din Grecia, cu 29 de vârfuri.

Cei 12 olimpieni

Fiecare zeu al Olimpului avea propria sferă de influență: Poseidon era zeul mării, iar Afrodita era zeița iubirii. Uneori se luptau între ei, dar de multe ori colaborau pentru a proteja poporul grec.

LĂCAȘURI DE CULT

Atât grecii, cât și romanii construiau temple pentru a adăposti statuile zeilor. La statuie se lăsa mici ofrande, dar majoritatea ceremoniilor se desfășurau afară. Exteriorul acestor temple era bogat decorat, iar interiorul era mai sobru.

RUINELE TEMPLULUI LUI APOLLO, DELFI

Oracolul de la Delfi

La templul lui Apollo din Delfi, în Grecia, marea preoteasă se numea Pitia. Ea era și oracolul din Delfi, dând sfaturi în urma viziunilor sale profetice. Multe mituri includ o profecie spusă de oracolul din Delfi.

În slujba zeilor

Zeitățile grecești aveau îndatoriri de îndeplinit pentru zeii Olimpului. Hermes era unul dintre olimpieni, dar își lua foarte în serios rolul de călăuză a sufletelor umane.

Hebe

Zeita tineretii era și paharnicul zeilor la ospetele lor.

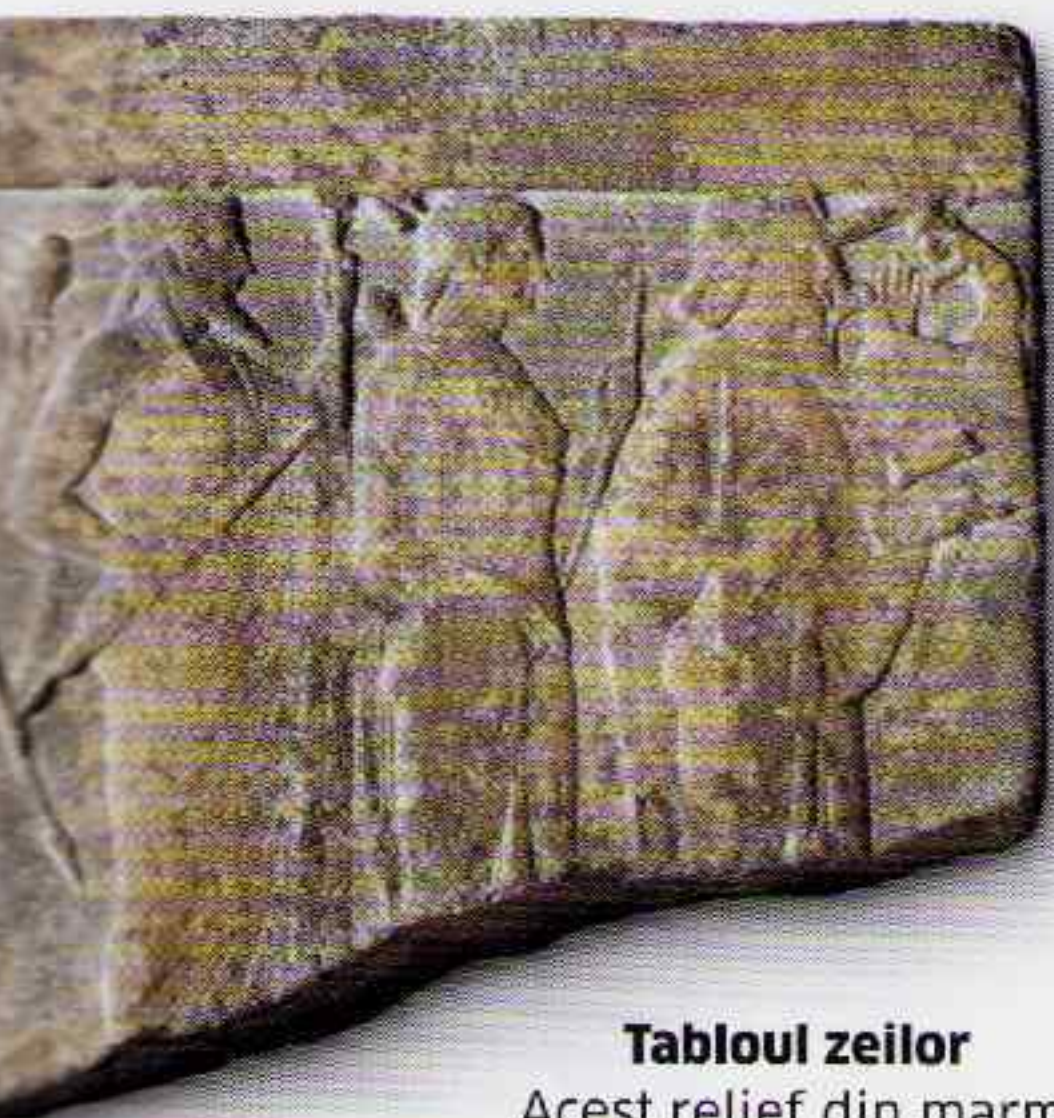

Hermes

Crainicul zeilor, Hermes era și mesager călăuzind sufletele către lumea subpământeană.

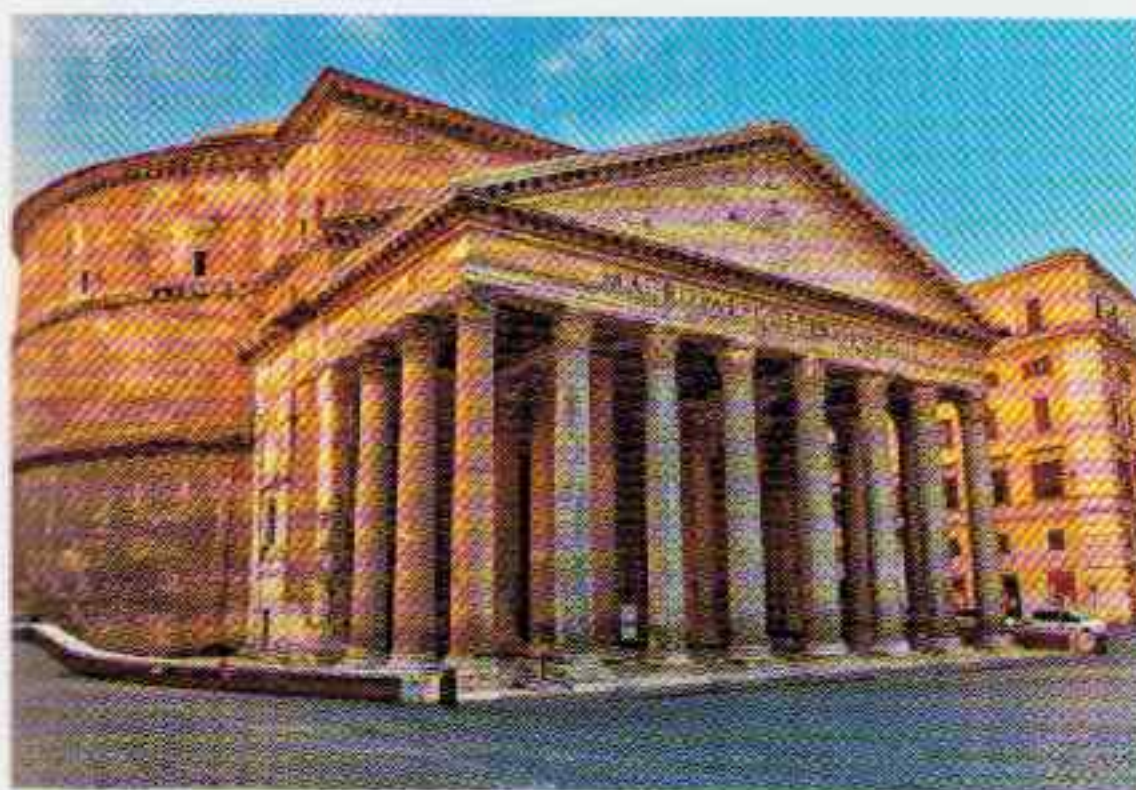
Iris

Tot un mesager, Iris călătorea fie cu ajutorul aripilor sale, fie pe un curcubeu, pentru a trimite mesaje oamenilor.

Tabloul zeilor

Acest relief din marmură îi înfățișează pe olimpieni, de la stânga la dreapta: Hestia, Hermes, Afrodita, Ares, Demetra, Hefaistos, Hera, Poseidon, Atena, Zeus, Artemis și Apollo.

PANTEONUL, ROMA

Panteonul

Templul numit Panteonul din Roma este unul dintre cele mai frumoase exemple de arhitectură romană. Nu se știe însă cărui zeu – sau căror zei – îi era închinat acest templu.

FESTIVALURI

Grecii și romanii organizau festivaluri pe parcursul anului. Evenimentele sportive aveau importanță pentru greci: competițiile atletice erau o modalitate de a-i venera pe zei. Calendarul roman era plin de zile de sărbătoare dedicate unei anumite zeități.

Jocurile Olimpice

Organizate o dată la patru ani în Olimpia, în cinstea lui Zeus, Jocurile Olimpice reuneau atleți din diferitele orașe-state care concureau pentru coroana de lauri.

Panatenee

Acest festival atenian era organizat o dată la patru ani în cinstea zeiței protectoare a orașului, Atena. Jocurile atletice se desfășurau în Stadionul Panatenaic.

Saturnalii

De Saturnalii, sărbători în cinstea zeului Saturn, romanii își ofereau reciproc mici cadouri, iar rolurile se inversau, stăpânii servindu-și servitorii.

ZEII ADOPTAȚI DE ROMA

Pe măsură ce romanii s-au extins de la un oraș-stat la un imperiu, au adoptat zeitățile locale ale populațiilor pe care le-au cucerit. De exemplu, romanii au preluat trăsături ale zeilor greci și le-au combinat cu ale lor, dar au preluat și zei din alte culturi.

Nume grecesc	Nume roman	Rol
Afrodita	Venus	Zeita iubirii și frumuseții
Ares	Marte	Zeul războiului
Artemis	Diana	Zeita vânătorii
Atena	Minerva	Zeita înțelepciunii și războiului
Demetra	Ceres	Zeita fertilității și zeița-mamă
Hades	Pluto	Zeul lumii subpământene
Hefaistos	Vulcan	Zeul fierarilor
Hermes	Mercur	Mesagerul zeilor
Hera	Iunona	Soția lui Zeus/Jupiter
Cronos	Saturn	Tatăl lui Zeus/Jupiter
Poseidon	Neptun	Zeul mării
Zeus	Jupiter	Zeul cerului și tunetului

Mithra

Zeul roman Mithra a avut la bază o zeitate iraniană. Cultul său este învăluit în mister, dar templele sale erau adesea construite subteran. Cultul lui Mithra era popular în tot Imperiul Roman de Vest.

Mithra și taurul

Multe sculpturi îl înfățișează pe Mithra ucigând un taur.

CREATURI SUPRANATURALE

Multe dintre cele mai cunoscute ființe magice din poveștile fantastice și din folclorul occidental provin din miturile și legendele Greciei și Romei.

Centaur

Jumătate om, jumătate cal, centaurul îmbina sălbăticia naturii cu înțelepciunea. Cel mai înțelept centaur, Chiron, a fost dascăl pentru eroi ca Ahile.

Satir

Cu partea superioară a corpului de om și partea inferioară, urechi și coarne de țap, satirii erau zgomotoși și pătimiși, fiind adepții zeului vinului, Dionysos.

Nimfă

Legate de un anumit loc, nimfele erau zeități feminine ale naturii. Driada era o nimfă ce întruhipa spiritul unui stejar. Driada și copacul trăiau și mureau împreună.

Hipocamp

Creatură marină sălbatică, hipocampul avea partea anterioară de cal și coadă de pește. Carul zeului mării, Poseidon, era tras de hipocampi.

Phoenix

Pasărea care renaște, după ce arde până ajunge cenușă, apare în unele mituri asiatice, dar phoenixul inițial era o creatură a vechilor greci.

Creația greacă și universul timpuriu

Pentru vechii greci, forțele naturii, ca Pământul și cerul, erau reprezentate de zei. Primii zei, cunoscuți sub numele de primordiali, au apărut din Haos și au creat uriașii și titanii.

Potrivit poetului grec Hesiod, la începutul timpurilor nu exista nimic altceva decât un vid infinit și inform numit Haos. Din această forță instabilă au apărut entitățile întunecate, zeița Nyx și fratele ei, Erebus, iar mai târziu a apărut zeița Gaia, care s-a căsătorit cu zeul Uranus. Împreună, acești zei au creat universul, ființe monstruoase și prima generație de zei cunoscuți sub numele de titani.

NĂSCUȚI DIN HAOS

Când Haosul a creat-o pe Nyx, zeița nopții, ea s-a contopit cu acesta pentru a-l crea pe Erebus, zeul întunericului. Mai târziu, zeița Gaia (Pământul) a ieșit din abisul întunecat al Haosului.

Zeita nopții

Când Nyx s-a unit cu Erebus, a dat naștere lui Aether („Aer”) și Hemerei („Ziuă”). Nyx a dat naștere de una singură forțelor întunecate. Printre acestea se numărau Ker („Pierzania”), Thanatos („Moartea”), Hypnos („Somnul”), Oizys („Suferința”), Nemesis („Răzbunarea”), Eris („Discordia”) și Geras („Bătrânețea”). Zeița nopții era temută și se spune că trăia la cel mai îndepărtat capăt al Pământului.

Călătorind în noapte
În arta greacă clasică, Nyx era reprezentată traversând cerul într-un car tras de cai negri.

URANUS

GAIA

Pământul și cerul

Gaia a ieșit din Haos și l-a născut pe Uranus singură. Cei doi s-au unit și au avut 12 fii și șase fiice. Uranus era stăpânul suprem al cerului, iar tărâmul său era imaginat ca o cupolă de aramă înstelată, boltită deasupra Pământului. Corpul Gaiei era Pământul însuși, acoperit de păduri și oceane.

COPIII GAIEI

Gaia a avut trei rânduri de copii cu Uranus. Hecatonchirii, ciclopii și titanii erau ființe extrem de puternice.

Giganții cu o sută de brațe

Hecatonchirii erau trei ființe puternice cu cincizeci de capete și o sută de brațe. Se numeau Briareus („Capra Mării”), Cottus („Furiosul”) și Gyges („Cel cu membre lungi”). Uranus îi ura, așa că i-a împins înapoi în Pământ – Gaia –, de unde veneau.

Principalii titani

Titanii din prima generație erau copiii lui Uranus și ai Gaiei și se credea că domneau în Epoca de Aur a universului. Ei reprezentau elementele de bază ale naturii, cum ar fi timpul.

Cronos

Cronos era zeul timpului și supraveghea anotimpurile.

Rhea

Soție a lui Cronos, Rhea era zeița fertilității.

Mnemosyne

Această zeiță a creat limbajul și a fost mama celor nouă muze.

Oceanus

Cel mai bătrân dintre titani, Oceanus era fluviul dimprejurul Pământului.

Theia

Numele acestei zeițe înseamnă „vedere” și ea reprezenta lumina și vederea.

Hyperion

Căsătorit cu sora sa, Theia, Hyperion era zeul luminii și al înțelepciunii.

Phoebe

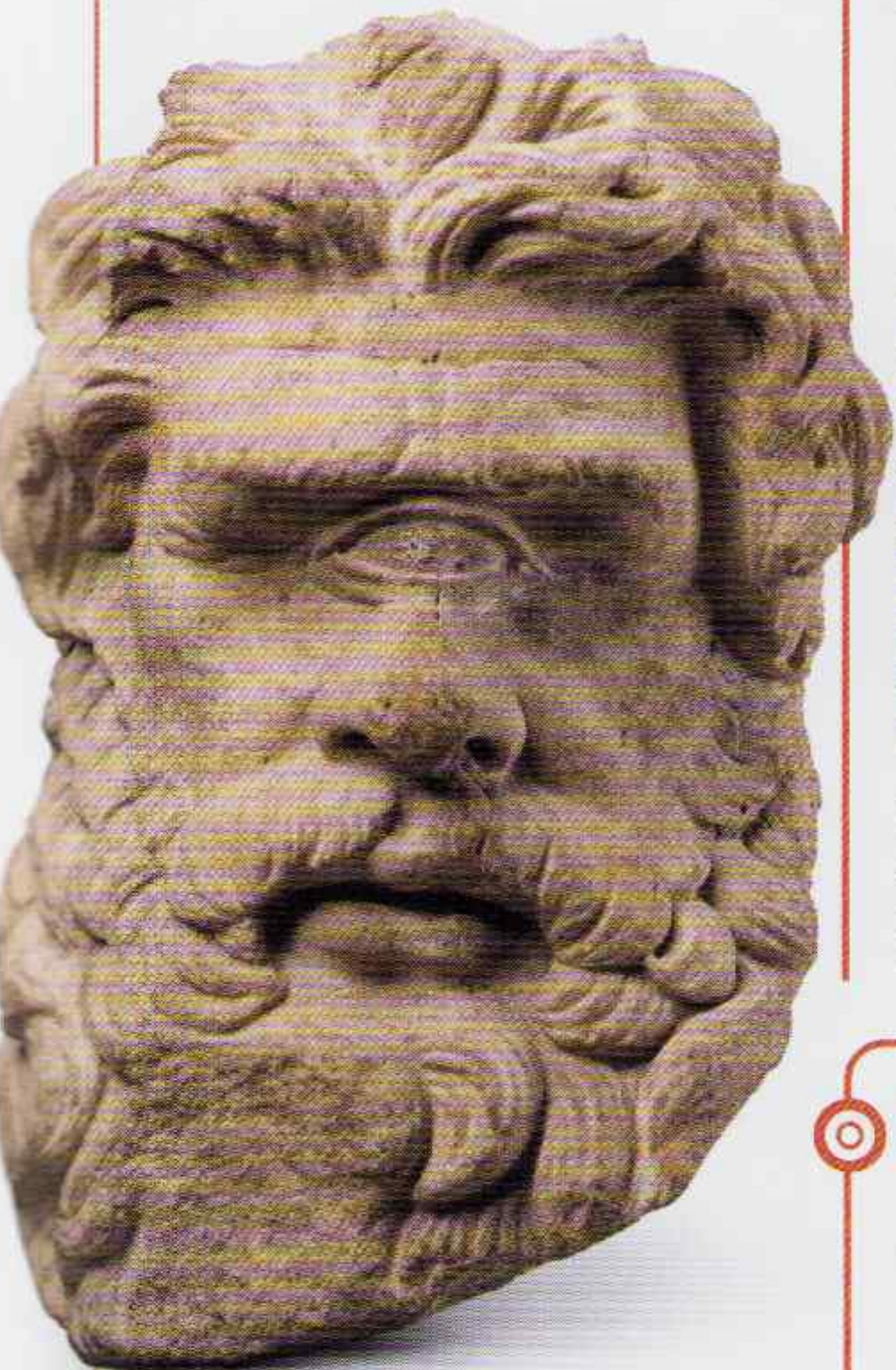
Bunica lui Apollo și Artemis, Phoebe era zeița profetiei.

Coeus

Căsătorit cu Phoebe, Coeus era zeul intelectului și al înțelepciunii.

Uriași cu un singur ochi

Gaia a dat naștere celor trei ciclopi: Arges („Cel strălucitor”), Brontes („Tunetul”) și Steropes („Fulgerul”), care au fost și ei închiși în corpul Gaiei de către tatăl lor crud. Aceste ființe iscusite au făurit trăsnetele lui Zeus, tridentul lui Poseidon și coiful lui Hades.

Aliați puternici

Ciclopul, împreună cu hecatochirii, s-au aliat cu Zeus în războiul pentru a curma domnia lui Cronos (vezi pp. 12-13).

„ESTE ACOLO, ÎN FAȚĂ-I, STAU ZEII
TITANI CU LOCAȘUL
FIIND ÎN AFARĂ DE HAOS
CU PĂCLELE SALE DE BEZNE.”

Hesiod, *Teogonia*, cca 730-700 î.Hr.

Tethys

Zeitate a mării, era reprezentată pe mozaicurile din băile Greciei antice.

Themis

Ca zeiță a dreptății, a creat legile care guvernează universul.

Crius

Acest zeu reprezenta constelațiile și e asociat cu anotimpul primăverii.

Iapetus

Căsătorit cu nimfa oceanidă Clymene, Iapetus era zeul muritorilor.

COPIII TITANILOR

Copiii principalilor titani erau denumiți și ei titani, cu excepția lui Zeus și a fraților săi, care erau cunoscuți sub numele de olimpieni.

Helios

Fiu al titanilor Hyperion și Theia, zeul soarelui Helios conducea în fiecare zi carul său de foc pe cer.

Eos

Sora lui Helios și zeița zorilor, Eos era mama vânturilor și a stelelor.

Selene

Zeița lunii, Selene conducea un car tras de cai înaripați. Printre copiii ei se numărau Horele, zeițele anotimpurilor și orelor.

Ursitoarele

Cunoscute și sub numele de Moire, Ursitoarele erau trei surori care guvernau destinul tuturor.

Nimfele oceanide

Fiice ale lui Oceanus și Tethys, oceanidele erau nimfele izvoarelor.

Cele nouă muze

Fiice ale lui Mnemosyne, muzele stăpâneau câte o disciplină artistică, precum Calliope pentru poezia epică, Terpsichore pentru dans și Thalia pentru comedie.

CRONOS PREIA PUTEREA

Gaia era furioasă că Uranus îi închisese copiii în corpul ei, așa că l-a convins pe fiul ei, Cronos, să-și ucidă tatăl și să-i ia locul ca stăpân al universului. Pentru a-l ajuta, Gaia i-a făurit o seceră pe post de armă.

„GAIA (...) CRUDĂ, VICLEANĂ ISPRAVĂ
PUSE PĂMÂNTUL LA CALE.
ALB-SCLIPITORUL OȚEL ÎNTÂI NĂSCOCI,
IAR DINTR-ÎNSUL SECERĂ MARE FĂCÂND,
SPRE DRAGII SĂI FII GLĂSUIT-A...”

Hesiod, *Teogonia*, cca 730-700 î.Hr. (trad. Dumitru T. Burtăa)

Moartea lui Uranus

Uranus era prea puternic pentru ca Cronos să-l ucidă singur, așa că zeul le-a cerut fraților săi să-l ajute. Hyperion, Iapetus, Crius și Coeus au acceptat, dar Oceanus a refuzat. Când l-au găsit pe tatăl lor, cei patru frați ai lui Cronos l-au ținut pe Uranus, care se zbătea, lăsându-l pe Cronos să-l rănească mortal cu seceră.

Blestemul morții

Cu ultima suflare, Uranus l-a blestemat pe Cronos, spunându-i că și el va fi ucis de propriii fii.

Ultimii copii ai lui Uranus

Sângele care curgea din corpul lui Uranus a dat naștere ultimilor săi copii. Printre aceștia s-au numărat Eriniile, numite și Furii. Ele erau trei surori malefice care îi pedepseau pe cei care comiteau crime împotriva familiilor lor și îi blestema cu nebunia. Afrodita, cea mai frumoasă zeiță, s-a născut când sângele lui Uranus s-a scurs în mare (vezi pp. 32-33).

Război împotriva titanilor

Titanii, sub conducerea lui Cronos, fuseseră odinioară stăpânii universului. Însă Zeus, fiul lui Cronos, a pornit un război împotriva tatălui său și a aliaților lui. Zeus a ieșit victorios.

Cronos l-a detronat pe tatăl său, Uranus, zeul cerului, preluând controlul universului. Dar, înfrânt fiind, Uranus a prezis că și Cronos urma să fie biruit de unul dintre propriii săi copii.

Pentru a împiedica împlinirea acestei profeții, Cronos își înghițea copiii la scurt timp după naștere. Soția sa, Rhea, a vrut să pună capăt acestei cruzimi. Când s-a născut Zeus, ea l-a păcălit pe Cronos înfășurând o piatră în scutece și dându-i-o să o înghită. Apoi l-a ascuns pe Zeus într-o peșteră, unde să fie crescut de nimfa Amalteea.

Mai târziu, când Zeus a crescut, Amalteea i-a spus că era un zeu și că tatăl său îi înghițise frații. Ca să se răzbune, Zeus, deghizat în paharnic, i-a dat lui Cronos o poțiune. Aceasta l-a făcut

să vomite mai întâi piatra, iar apoi pe copiii săi Hera, Demetra, Hestia, Hades și Poseidon, care crescuseră în corpul tatălui lor. Ei s-au aliat cu Zeus pentru a lupta împotriva titanilor.

Lungul război dintre titani și cei șase copii ai lui Cronos, care mai târziu au devenit cunoscuți drept olimpieni, a provocat mari dezastre pe Pământ. Pentru a prelua întâietatea, Zeus s-a furișat în lumea subpământeană și i-a eliberat din închisoare pe ciclopi și pe hecatonchiri (vezi pp. 10-11). Ei s-au alăturat cauzei olimpienilor, ciclopii făurind și arme pentru zei. Cu acești noi aliați, olimpicii au reușit să-i închidă pe titani în Tartar. Olimpicii stăpâneau acum lumea, cu Zeus ca lider suprem și rege al zeilor.

Alungați în lumea subpământeană

În bătălia finală, Pământul s-a cutremurat sub puterea olimpienilor care i-au învins pe titani, aceștia fiind alungați pe tărâmul sumbru al Tartarului.

Sulița supremă

Când lovea pământul, tridentul lui Poseidon provoca seisme distrugătoare.

Adversar puternic

Zeul Poseidon, împreună cu Hades și Zeus, au luptat în război de la început până la sfârșit.

Titanul învins

Luptând de partea învinșilor, puterea acestui titan nu a fost pe măsura puterii olimpienilor.

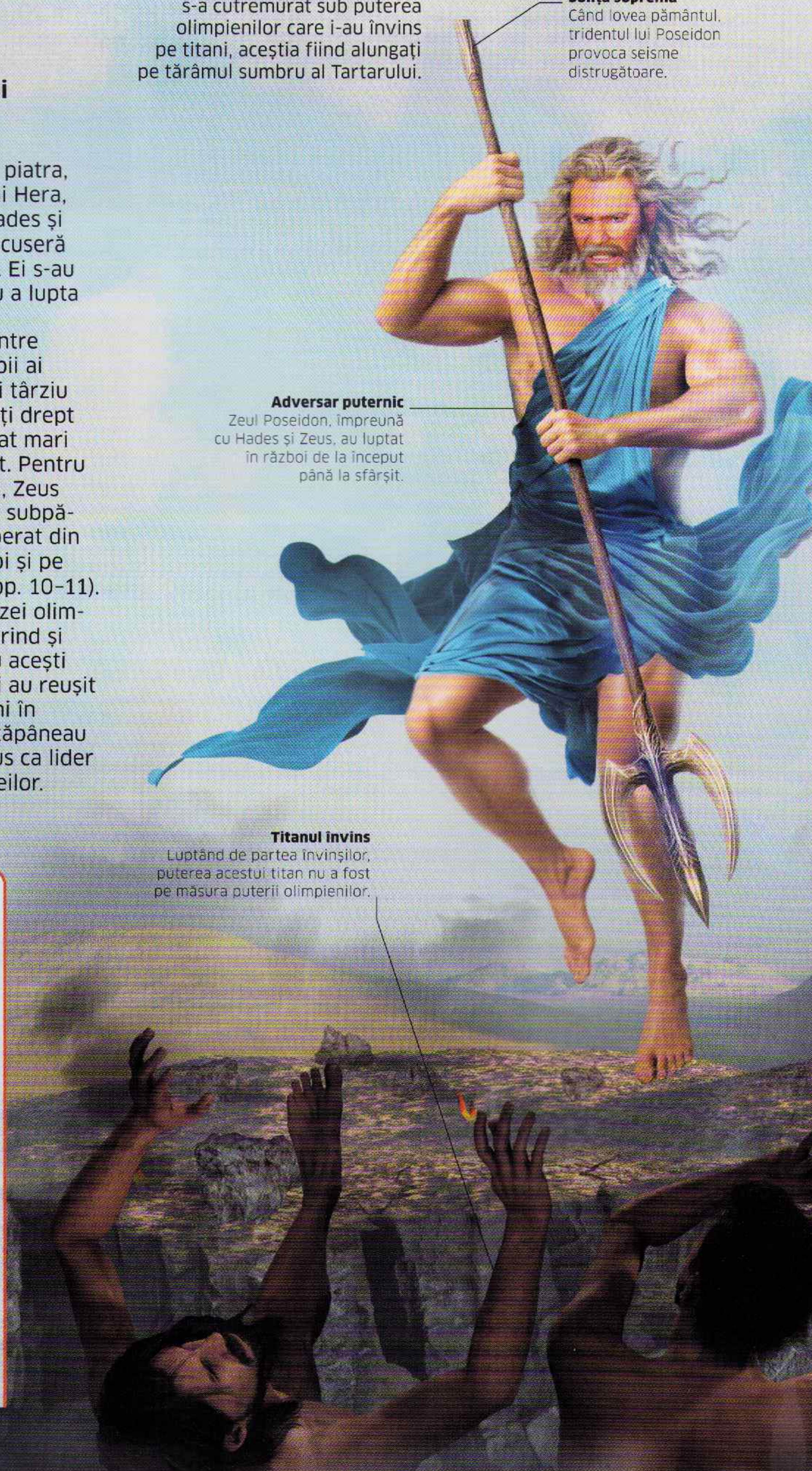
Lupta cu Typhon

Gaia era furioasă pe Zeus pentru că îi închisese copiii, pe titani, în Tartar, așa că a trimis monstrul înfricoșător Typhon să-i atace pe olimpieni. Zeus l-a învins zdrobindu-l cu un munte, care a devenit vulcanul Etna.

Monstru înfricoșător

Typhon era om de la talie în sus, dar avea doi șerpi în loc de picioare. Era atât de înalt încât capul lui putea atinge stelele.

Trăsnetul înspăimântător

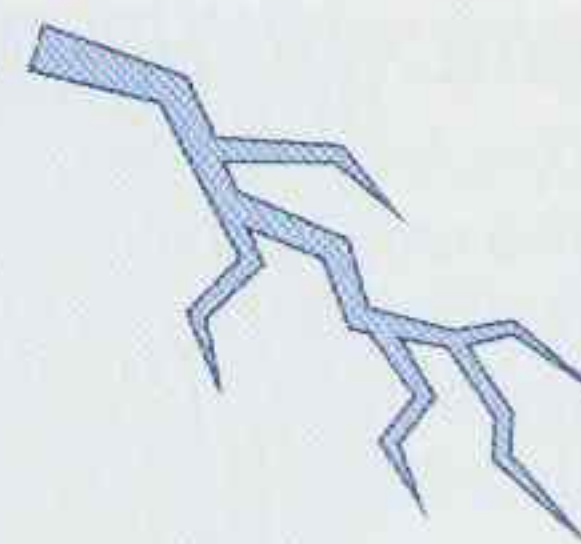
Trăsnetele lui Zeus însuflau multă teamă în rândul zeilor.

Regele zeilor

Când Zeus l-a învins pe Cronos în război, ceilalți zei l-au considerat conducătorul lor.

Armele zeilor

Ciclopii erau fierari pricepuți și făureau arme pentru zeii Olimpului, ajutându-i să-și asigure victoria împotriva titanilor.

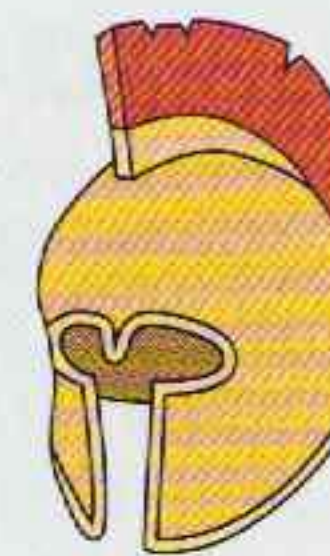
Trăsnete

Cu un fulger sclipitor, Zeus și-a ucis dușmanii.

Trident

Tridentul lui Poseidon provoca mari inundații.

Coif

Coiful întunericului îl făcea pe Hades invizibil.

Coiful invizibilității

Coiful nu numai că îl proteja pe Hades, dar îi permitea să lanseze atacuri-surpriză asupra dușmanilor săi.

CELE CINCI EPOCI ALE OAMENILOR

Potrivit lui Hesiod, zeii au trecut prin încercări repetate pentru crearea rasei ideale de oameni, una care să le dea ascultare și să-i venerze. Au existat cinci epoci ale oamenilor, prima dintre ele din vremea când zeul Cronos stăpânea cosmosul. De la o epocă la alta, calitatea vieții s-a înrăutățit.

1 EPOCA DE AUR

Sub domnia zeului Cronos, oamenii se bucurau de viață la fel ca zeii, nu îmbătrâneau și nu suferau de boli. Toate acestea au dispărut când Zeus a câștigat războiul împotriva titanilor.

2 EPOCA DE ARGINT

Zeus a domnit peste lume în această epocă. El a făcut ca rasa umană să fie mai puțin inteligentă decât zeii. Oamenii au refuzat să fie ascultători, așa că zeii i-au distrus.

3 EPOCA DE BRONZ

Oamenii au fost creați din lemn, iar armura lor era făcută din bronz. Erau războinici violenți, care au luptat până când rasa lor a fost exterminată.

4 EPOCA EROILOR

Această epocă a dat naștere unor semizeii puternici care au plecat la război și au luptat cu vitejie. Mulți au murit pe câmpul de luptă și au rămas în memoria colectivă ca eroi.

5 EPOCA DE FIER

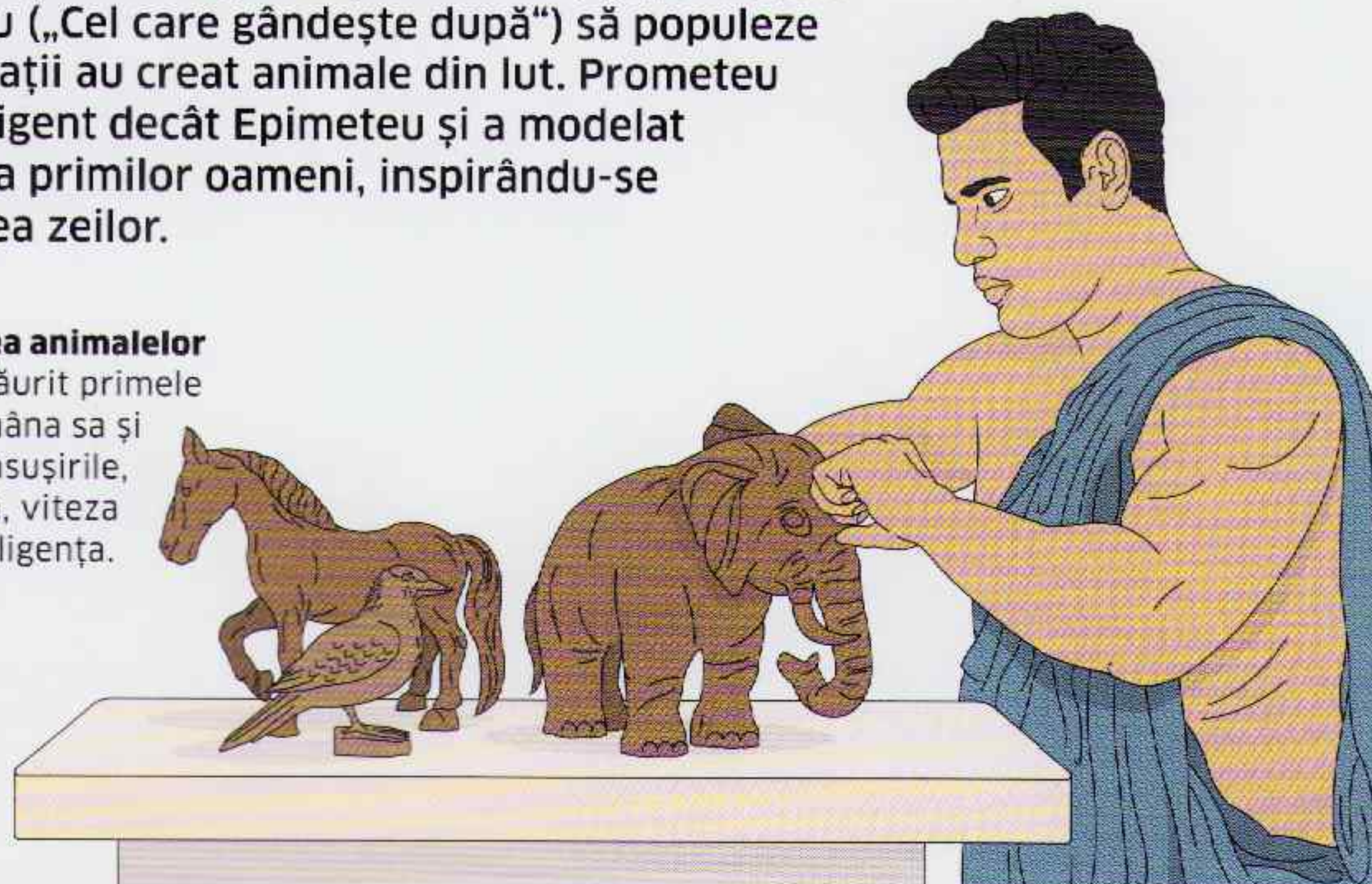
Oamenii din această epocă erau egoiști și lacomi. Hesiod a trăit în această epocă, în care trăim și noi acum. Hesiod a prezis că războaiele vor pune capăt acestei epoci.

PROMETEU ȘI EPIMETEU

Scriitorul grec Apolodor susținea că Zeus i-a însărcinat pe Prometeu („Cel care gândește înainte”) și pe fratele său Epimeteu („Cel care gândește după”) să populeze Pământul. Frații au creat animale din lut. Prometeu era mai inteligent decât Epimeteu și a modelat lutul în forma primilor oameni, inspirându-se din înfățișarea zeilor.

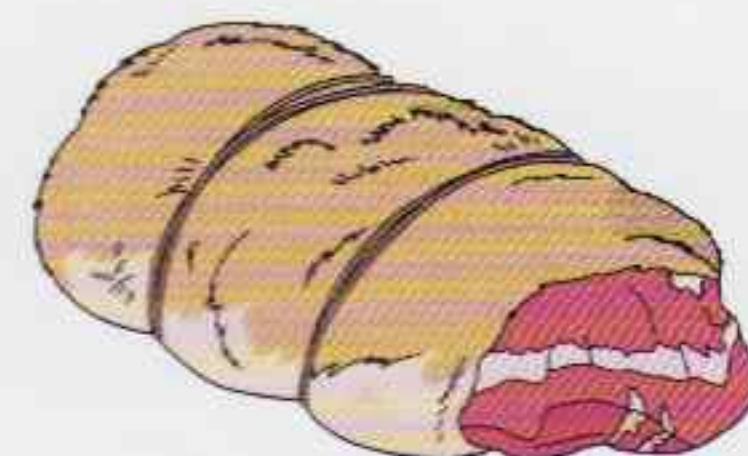
Făurirea animalelor

Epimeteus a făurit primele animale cu mâna sa și le-a hărăzit însușirile, precum forța, viteza și inteligența.

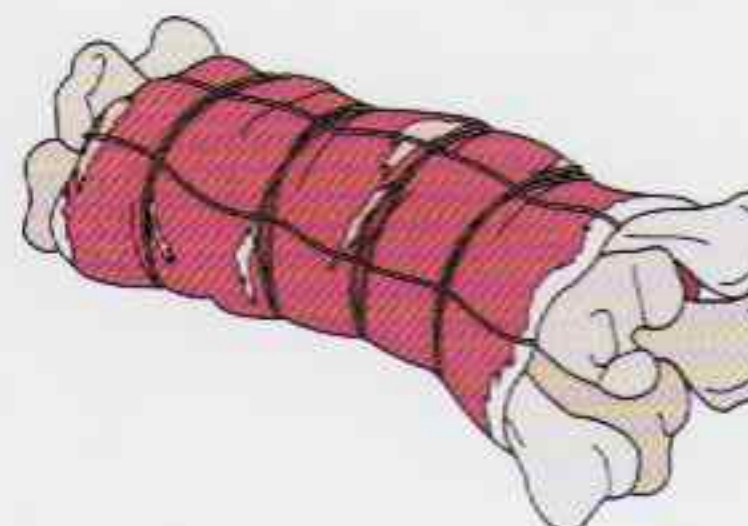
Ofrande aduse lui Zeus

Când Zeus a văzut creația lui Prometeu, a cerut ca oamenii să-i arate recunoștință oferindu-i un dar. Prometeu l-a păcălit, punându-i pe oameni să sacrifice un bou și să-l lase pe Zeus să aleagă între două ofrande. Așa cum se aștepta Prometeu, Zeus a ales ofranda învelită în carne, fără să știe că aceasta ascundea oasele. Zeus s-a înfuriat.

Carne în piele de bou

Una dintre ofrande era cea mai bună carne de vită, ascunsă într-o bucată de piele neapetisantă.

Oase ascunse în carne

Opțiunea atractivă era un strat subțire de carne, dar cu oasele ascunse înăuntru.

Crearea oamenilor

Poveștile despre crearea omului, relatate de vechii scriitori greci Hesiod și Apolodor, descriu o relație tulbură între zei și oameni. Zeus olimpienul era furios pe oameni, dar titanul Prometeu le-a sărit în ajutor.

Au fost diferite epoci ale oamenilor, care au fost creați și distruși de zei. Când olimpienii au câștigat războiul împotriva titanilor (vezi pp. 12-13), ei au preluat controlul asupra cosmosului. Zeus l-a însărcinat pe Prometeu să creeze o altă epocă a omenirii. Titanul a făurit bărbați din lut și apă, iar Zeus se aștepta ca ei să se închine zeilor și să le aducă ofrande speciale, dar oamenii erau neascultători și se luptau între ei. Prometeu a riscat mult pentru a ajuta omenirea să supraviețuiască, de exemplu furând focul de la zei. Zeus a pedepsit aspru omenirea pentru că a folosit focul și le-a trimis blesteme prin prima femeie, Pandora.

FĂURIREA PRIMEI FEMEII

În povestea creației, spusă de Hesiod, femeile au fost făurite cu mulți ani mai târziu, după bărbați. Pe Zeus l-a cuprins invidia văzând că oamenii prosperau datorită darului focului, pe care Prometeu i-l furase, și i-a blestemat. Prima parte a planului său a însemnat crearea primei femei. Zeii i-au dat multe trăsături și abilități și au numit-o Pandora, adică „toate darurile”. Din păcate, darul curiozității avea să o copleșească.

Frumusețe

Zeita frumuseții, Afrodita, a făcut-o pe Pandora încântătoare, astfel că ea era mereu atrăgătoare pentru ceilalți.

Curiozitate

Zeita femeilor și a copiilor, Hera, a făcut-o pe Pandora curioasă, ceea ce avea să o ducă la pierzanie.

Iscusință la cusut

Zeita înțelepciunii și a meseriilor, Atena, i-a oferit Pandorei iscusință la cusut și a îmbrăcat-o în haine alese.

Grai

Zeul mesager Hermes i-a oferit Pandorei graiul ca să-și poată rosti gândurile și chiar să mintă.

Dar de la zeu

Zeus a decis să pedepsească omenirea pentru viclenia ei. Zeul a luat înapoi darul focului, astfel ca oamenii să trăiască fără căldură și adăpost. Prometeu s-a simțit responsabil pentru suferința lor, așa că a iscat mânia lui Zeus furând focul de pe Muntele Olimp și dăruindu-l oamenilor. Darul a schimbat viața oamenilor în bine.

Hoțul de foc

Prometeu a furat o flacăra mică de la zei și a ascuns-o într-o tulpină de fenicul. A coborât pe Pământ și a aprins focuri în așezările oamenilor.

„DUPĂ CE A
PLĂMĂDIT OAMENII
DIN APĂ ȘI LUT,
PROMETEU
LE-A DĂRUIT ȘI FOCUL.”

Apolodor, *Biblioteca*, cca secolul II î.Hr.

Prometeu și vulturul

Furios pe Prometeu pentru că le-a dăruit focul oamenilor, Zeus l-a condamnat la o pedeapsă îngrozitoare. L-a legat de o stâncă, unde zilnic un vultur îi ciugulea ficatul. Fiindcă Prometeu era nemuritor, rana se vindeca, iar vulturul se întorcea a doua zi ca să facă același lucru.

Pedepsit și eliberat

Prometeu a fost legat de o stâncă și atacat zilnic de un vultur, până când, într-o zi, eroul Heracle l-a eliberat.

Cutia Pandorei

Zeus a trimis-o pe Pandora pe Pământ cu o cutie specială, dar a avertizat-o să nu o deschidă. Zeul Hermes i-a prezentat-o lui Epimeteu, care veghea asupra lumii oamenilor în locul lui Prometeu. El nu era la fel de înțelept ca fratele său și a acceptat-o pe Pandora ca pe un dar de la Zeus. Deși Pandora a încercat să nu se atingă de cutie, era curioasă. Într-o zi, Pandora a deschis cutia și a eliberat blestemul lui Zeus, care includea foamea, boala și suferința. Pandora a închis repede cutia, împiedicând speranța să iasă.

Dezlănțuirea nenorocirii

Accidental, Pandora a eliberat în lume multe rele dintr-o cutie. Speranța a rămas însă acolo, ceea ce înseamnă că, oricât de grea ar fi viața, oamenii au puterea de a-și depăși suferința.

DEUCALION ȘI PYRA

În Epoca Bronzului, Zeus a trimis un potop pentru a distruge omenirea din cauza faptelor sale rele. Din nou, Prometeu l-a păcălit pe Zeus construind pentru fiul său muritor Deucalion și soția sa Pyra un cufăr în care să se refugieze. Fiindcă au supraviețuit, Deucalion i-a mulțumit lui Zeus. Drept răsplată, Zeus le-a spus cum să repopuleze Pământul – ridicând pietre și aruncându-le peste umăr. Când pietrele cădeau, se preschimbau în oameni.

Aruncătorii de pietre

Deucalion și Pyra au aruncat pietre peste umăr pentru a repopula lumea. Când au atins solul, pietrele lui Deucalion s-au transformat în bărbați, iar cele ale Pyrei în femei.

Responsabilă cu anotimpurile

Vechii grecii și romani se bazau pe succesiunea anotimpurilor pentru a se hrăni. Pentru a se asigura că au o recoltă bună, ei venerau zeii și zeițele naturii.

Horele (Orele)

Fiecare membră a acestui grup de zeițe reprezenta un anotimp, iar împreună simbolizau trecerea timpului și ciclul naturii.

Carul lui Cybele
era tras de doi lei,
simbolizând darul
ei de a îmblânzi
sălbăticiunile.

Zeița mamă

Adoptată de greci din regiunea Frigiei, Cybele era zeița agriculturii și fertilității. Romanii o numeau Magna Mater („Marea Mamă”).

Printre flori

Chloris este mai cunoscută sub numele său roman, Flora. Era zeița florilor, a primăverii și a tinereții. Este adesea reprezentată purtând o rochie lungă și vaporosă.

Grija față de natură

Livezile Romei antice erau îngrijite de zeița Pomona. Ea se ocupa de flori și fructe, și le interzicea bărbaților să intre pe domeniul ei și să-i distragă atenția.

Floare în mână

Înainte de a părăsi Pământul, Kore a cules o narcisă și a luat-o cu ea în pribegie.

Regele singuratic

Hades s-a îndrăgostit de Kore și a răpit-o ca să îi țină companie și să o facă regină.

Zeita Pământului

Zeita Demetra și fiica sa Kore erau venerate ca divinități ale agriculturii. Ele făceau câmpurile să rodească, aducând recolte îmbelșugate. Demetra era extrem de protectoare cu singura ei fiică.

BUST DIN TERACOTĂ AL DEMETREI
DIN TUNISIA, AFRICA DE NORD

Negru ca moartea

Căii și carul lui Hades erau negri, pentru a ilustra rolul său de zeu al lumii subpământene, întunecată și înfricoșătoare.

Intrare întunecată

Pământul s-a crăpat sub carul de luptă, dezvăluind lumea subterană.

Hades și Persefona

Când zeita Persefona a fost răpită de Hades, stăpânul lumii subpământene, jalea mamei sale a adus întuneric pe Pământ. Această poveste tragică a inocenței pierdute explică apariția anotimpurilor.

Zeita Pământului Demetra și divinitatea supremă Zeus aveau o fiică pe nume Kore („fecioară”), care se juca în fiecare zi pe pajiște. În acea vreme, era vară tot anul. Zeul Hades s-a îndrăgostit de fată și, într-o zi, când ea s-a rătăcit departe de privirea vigilentă a mamei sale, el a răpit-o și a dus-o în lumea subpământeană.

Singură pe tărâmul morților, Kore ducea dorul vieții ei de dinainte. Îndurerată, Demetra s-a îmbrăcat în negru, jelind pierderea fiicei sale, și a căutat-o peste tot. Și-a neglijat îndatoririle de zeiță a recoltei, iar culturile s-au uscat.

Zeus a intervenit și a insistat ca fecioara Kore să fie adusă înapoi imediat, atâta timp cât nu gustase din hrana morților. Necunoscând această

condiție, Kore a înghițit semințele unei rodii din grădina lui Hades – gest care i-a pecetluit soarta pe vecie. Așa a căpătat numele de Persefona („cea care aduce distrugerea”).

Deoarece Persefona mâncase fructul morților, Zeus a propus un compromis. Ea putea să se întoarcă la mama ei timp de opt luni din an. Dar trebuia să trăiască în lumea subpământeană celelalte patru luni. Hades a fost de acord, iar zeita s-a reîntâlnit, pentru scurt timp, cu mama ei.

Când Persefona era cu Demetra, zeita Pământului era fericită și aducea anotimpurile primăverii și verii. Când se apropia momentul în care Persefona trebuia să intre în lumea subpământeană, toamna se lăsa peste ținut și devenea iarnă în lipsa ei.

Răpirea Persefonei

Când Kore, care a devenit cunoscută sub numele de Persefona, culegea flori sub soarele strălucitor, unchiul ei, Hades, a sosit în carul său negru și a răpit-o, ducând-o în lumea subpământeană.